

Тема 8. *Перестраховування та співстраховування.*

(2 години самостійного вивчення)

План:

1. *Форми проведення перестраховувальних операцій*
2. *Співстраховування й механізм його застосування*

Мета заняття:

навчальна – опрацювати основні види договорів перестраховування, визначити форми перестраховування, ознайомитися з механізмом застосування співстраховування;

виховна – виховувати студентів у дусі національної свідомості та гідності;

розвиваюча – розвивати вміння аналізувати і узагальнювати матеріал, подавати матеріал у вигляді схем, діаграм тощо.

Міжпредметні зв'язки: право, безпека життєдіяльності, організація та технологія туристичного обслуговування.

Література. Охріменко О.О. Страхування у сфері туризму та готельного господарства: Навч. посіб. / Передм. В.К. Федорченка. – К.: Вища шк., 2003. – стор. 165 - 175.

Нормативні акти:

Конституція України, Закон України «Про страхування»

Після опрацювання даної теми **студенти повинні знати:**

1. Форми перестраховування.
2. Механізм застосування співстраховування.

Вид контролю: усне опитування, перевірка конспектів.

Завдання:

1. Скласти повний конспект з наведених питань.
2. Дати відповіді на контрольні питання

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

При виконанні завдання доцільно розглянути запропоновану літературу (стор. 165 - 175). Саме вона надасть змогу скласти повний конспект з наведених питань.

Пропорційне перестраховання

Пропорційним перестрахованням називається така його форма, за якою частка, що сплачується перестраховиком за конкретним страховим випадком, дорівнює частці страхових внесків, які передаються йому за цим ризиком. У практиці страхування сформувались такі форми договорів пропорційного перестраховання:

- квотний (з визначення частки участі);
- ексцедентний;
- квотно-ексцедентний, або змішаний.

Квотне перестраховання здійснюється за договором, відповідно до якого цедент зобов'язується передати перестраховику частину в усіх ризиках певного виду, а перестраховик зобов'язується прийняти ці частини. Звичайно частка участі в перестрахованні виражається у відсотках від страхової суми. Іноді участь перестраховика може бути визначена конкретною сумою (квотою). Крім того, в договорах цього типу за бажанням перестраховика встановлюють для різних класів ризику верхню межу (ліміт) відповідальності перестраховика.

Аналогічно відбувається регулювання збитків. Відповідно до договору перестраховання перестраховик передає перестраховувальнику пропорційну частину страхового відшкодування.

Квотне перестраховання є простим в обслуговуванні й нетрудомістким.

Метою цього виду перестраховання є виключення або мінімізація великих індивідуальних збитків, яких може зазнати цедент. З другого боку, перестраховувальник стикається з проблемою вирівнювання тієї частини страхового портфеля, яка залишилася на його утриманні.

Розглянемо такий приклад.

Портфель страховика (цедента, перестраховувальника) складається з трьох однорідних груп страхових ризиків (відповідно 5, 10 та 20 млн грн). Максимальний рівень власного утримання страховика — 8 млн грн. Квота перестраховання становить 20 %.

Отже, за трьома групами ризику перестраховик (цесіонарій) одержав відповідно 1 (20 % від 5 млн грн), 2 (20 % від 10 млн грн) та 4 (20 % від 20 млн грн) млн грн. Власна участь цедента уюкритті ризику становить відповідно 4 (5 млн - 1 млн), 8 (10 млн - 2 млн) та 16 (20 млн - 4 млн) млн грн.

Звідси випливає, що у першій групі ризик виявився надто перестрахованим, оскільки страхова сума у цій групі (5 млн грн) була нижчою від встановленого для цього портфеля ліміту власної участі цедента (8 млн грн). Водночас страхова сума у третій групі ризику після укладання договору перестраховання вдвічі більша за ліміт власної участі цедента. Тільки у другій групі ризику

квотне перестрахування привело до нормативного зменшення страхової суми з 10 до 8 млн грн.

Ексцедентне перестрахування на відміну від квотного може привести до повного вирівнювання тієї частини страхового портфеля, що залишилась на власному утриманні цедента. Укладаючи договір ексцедентного перестрахування, сторони визначають розмір максимальної власної участі страховика в покритті деяких груп ризиків. Страхова сума, яка перевищує власне утримання перестраховальника, підлягає передачі на перестрахування в межах ліміту, який називається *ексцедентом*.

Основним чинником у механізмі перестрахування за ексцедентним договором є власне утримання страхової компанії — це економічно обґрунтований рівень суми, в межах якої страховик залишає на своїй відповідальності визначену частину ризиків і передає на перестрахування суми, що їх перевищують. Ліміти власної відповідальності страховик встановлює у визначеній сумі щодо всіх ризиків за одним видом страхування: транспортні засоби, багаж, споруди тощо.

Припустімо, що сума ексцедента складається з 10 рівних частин, кожна з яких дорівнює сумі власного утримання; тоді загальна сума ємності договору дорівнює 11 частинам. Якщо перестраховик приймає на перестрахування дві частини, то його відповідальність становить 2/10 суми ексцедента. Наприклад, на страхування прийнято ризик зі страховою сумою 400 тис. грн. Власне утримання страхової компанії становить 100 тис. грн, сума ексцедента, яка припадає на перестраховиків, — 300 тис. грн. Сума відповідальності, яка припадає на кожного з перестраховиків, буде пропорційною розміру участі у договорі. При двох частках участі (2/10 від суми ексцедента) відповідальність перестраховика становитиме 60 тис. грн (2/10 (1/5) від 300 тис.) Пропорційно сумі власного утримання і часток участі перестраховиків у договорі розподіляють премії та оплачені збитки.

Змішане перестрахування на практиці застосовують досить рідко. Воно є сполученням указаних вище видів перестрахування. Портфель цього виду перестрахування перестраховується квотно, а перевищення сум страхування ризиків понад установлену квоту підлягає перестрахуванню за принципом ексцедентного договору.

Особливості непропорційного перестрахування

При непропорційному перестрахуванні відшкодування, яке надається перестраховиком, визначається тільки розміром збитку і не залежить від страхової суми. Тому тут відсутній пропорційний поділ відповідальності за окремими ризиками й оригінальною премією. Призначення непропорційного перестрахування — гарантувати відповідальність страховика за взятими ризиками щодо великого сукупного збитку за визначений період.

Під час непропорційного перестрахування цедент сам оплачує збитки до певного розміру, а перевищення цього розміру оплачує перестраховик у межах ліміту відповідальності за договором. При цьому утримання цедента називають першим збитком, франшизою або пріоритетом. Відповідальність перестраховика називають покриттям.

Відповідальність за договором непропорційного перестрахування встановлюється в абсолютній формі (договір ексцедента збитку) або у відсотках (договір ексцедента збитковості).

Непропорційне перестрахування найчастіше застосовують у договорах страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам унаслідок дорожньо-транспортних пригод, а також у всіх видах страхування, де немає верхньої межі відповідальності страховика.

У практиці непропорційного перестрахування не застосовують принцип участі перестраховика в платежах і виплатах страхового відшкодування, виходячи з відсоткового перестрахування. Якщо при пропорційному перестрахуванні інтереси цедента і перестраховика в цілому збігаються, то під час непропорційного перестрахування інтереси сторін можуть мати протилежний характер. Він полягає у тому, що досягненім додаткових фінансових результатів цедентом не супроводжується аналогічними результатами перестраховика. Навпаки, перестраховик може зазнати збитків.

Розрахунки між сторонами договору охоплюють кінцеві фінансові результати цедента, а не окремі договори страхування і збитки, як це відбувається під час пропорційного перестрахування. Причина розвитку непропорційного перестрахування — бажання цедента дати визначені гарантії усім фінансовим інтересам, які мають незначну кількість великих збитків або велику кількість дуже малих збитків.

Договір ексцедента збитків (перевищення збитків) є найпоширенішою формою непропорційного перестрахування і використовується тоді, коли страховик прагне не до вирівнювання окремих ризиків певного виду, а безпосередньо до забезпечення фінансової рівноваги страхових операцій у цілому. Договори цього типу укладають в облігаторній формі. Виходячи з умов договору, перестраховик бере зобов'язання покрити ту частину збитків, яка перевищує встановлену суму власної участі цедента, проте є меншою за встановлену в договорі суму, що становить верхню межу відповідальності перестраховика. Відповідальність перестраховиків понад цю суму обмежується визначеним лімітом, наприклад 1 млн грн понад 100 тис. грн. Перестраховики залежно від частки участі у договорі оплачують збитки у межах від 100 тис. до 1 млн грн. Наприклад, збиток становить 150 тис. грн, тоді частка перестраховиків у ньому становить 50 тис. грн, а якщо 1500 тис. грн, то частка перестраховиків становить максимальну суму їх відповідальності — 1 млн грн.

Премія, яка належить перестраховикам за цим договором, встановлюється у визначених відсотках до річної брутто-премії за певним портфелем страхових ризиків. Проте спочатку виплачують тільки деяку суму авансу, яку називають *депозитом премії* або *депозитною премією*. На основі фактично одержаної суми брутто-премії за відповідний рік перераховують повну суму премії.

Договір ексцедента збитковості (перевищення збитковості, « стоп-лосо). За цим договором страхова компанія захищає за окремим видом страхування загальні результати проходження справи на випадок, якщо

збитковість буде більшою за обумовлений у договорі відсоток або розмір. Збитковість визначають як відсоткове відношення виплаченого страхового відшкодування до суми зібраних страхових платежів. Причиною такої збитковості може стати виникнення малої кількості великих збитків або виникнення значної кількості дрібних збитків. Ліміт відповідальності перестраховика встановлюється у межах визначеного відсотка збитковості.

Укладаючи договір, перестраховик бере зобов'язання компенсувати цеденту перевищення збитковості понад встановлений ліміт, наприклад 105 %. Це означає, що збитковість до 105 % покриватиметься цедентом за рахунок власних джерел. У професійній практиці це явище позначається як «стоп-лосс» (збитковість 105 %).

З метою охорони інтересів перестраховика в договір часто вводять обмеження, наприклад визначають максимальну суму особистої відповідальності. Встановлюють, хто покриватиме збитки у визначених межах, наприклад 105... 135 %. Якщо у календарному році збитковість становила 150 %, то перестраховик покриває тільки 30 загальної збитковості, цедент покриває 105 і додатково 15 %.

Співстрахування та механізм його дії

Співстрахування — це страхування, за яким двоє або більше страховиків беруть участь визначеними частинами у страхуванні одного й того самого ризику, видаючи спільні та окремі поліси, кожний на страхову суму у своїй частині. Отже, об'єкт страхування може бути застрахований за одним договором страхування і за згодою на те страхувальника кількома страховиками; при цьому договір має містити умови, які визначають права й обов'язки кожного страховика.

За наявності відповідної угоди між співстраховиками і страхувальником один із співстраховиків може представляти всіх інших у взаємовідносинах зі страхувальником, залишаючись відповідальним перед ним тільки у розмірі своєї частки.

З юридичного погляду співстрахування та страхування — різні процеси, а за економічною сутністю вони дуже схожі. В обох випадках розподіляються страхові внески і страхові виплати, наявна співучасть у преміях та страхових ризиках, відповідно координуються страхові фонди різних страховиків (перестраховиків).

Ознаки співстрахування можна спостерігати на прикладі перестрахувальних пулів (об'єднань), які дістали значного поширення у практиці перестрахування країн, що розвиваються.

Сутність пулу полягає у тому, що премія та суми збитків за відповідними ризиками передаються в пул на підставі добровільної угоди або відповідно до вимог чинного законодавства. На основі взятих на перестрахування ризиків укладають ретроцесійний договір перестрахування, який надає членам пулу право участі пропорційно переданим ними в пул преміям або в межах узгоджених лімітів відповідальності.

Розрізняють два типи пулів: пули страхування та пули перестрахування. Пули утворюють з метою страхування ризиків із катастрофічною потенційною відповідальністю, для скорочення обсягу операцій перестрахування, що виходять за межі країни, при міжнародному розподілі ризиків. Учасники пулу зобов'язані приймати всі зазначені в угоді ризики тільки в межах пулу.

Завдяки застосуванню пулів:

— створюються умови для страхування катастрофічних, нових і рідкісних ризиків;

— за рахунок об'єднання фінансових коштів окремих страховиків відповідно збільшується місткість пулу, завдяки чому у страховиків виникає можливість приймати на страхування значні ризики;

— підвищується надійність страхового захисту за рахунок збільшення гарантій виконання страховиком своїх обов'язків з відшкодуванням збитків;

— повністю використовується ємність певного страхового ринку та заощаджуються валютні кошти держави.

Основним недоліком пулів є те, що у разі настання катастрофічних страхових випадків збитки мають повністю або в межах утримання ринку оплачуватися страховими компаніями однієї країни.

В Україні також утворюються пули страхування та перестрахування. Нині вже існують ядерний пул, пули зі страхування морських та авіаційних ризиків, моторне транспортне бюро для страхування відповідальності власників автотransпортних засобів перед третіми особами.

Контрольні питання:

- 1. У чому полягає відмінність між перестрахуванням та співстрахуванням?*
- 2. У чому полягає значення перестрахування?*
- 3. Назвіть особливості договору перестрахування.*
- 4. Назвіть форми проведення перестраховальних операцій.*
- 5. Охарактеризуйте механізм застосування співстрахування.*